

Nowak, Marian

"Chłopskie gospodarstwa przodujące", I. Adamski, Warszawa 1968 : [recenzja]

Rocznik Mazowiecki 5, 481-482

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

C. Farkowski, *Chłopskie gospodarstwa ekonomicznie słabe (Studium problemu na przykładzie rejonu płockiego)*, Państwowe Wydawnictwa Rolnicze i Leśne, Warszawa 1965, s. 258.

Praca ta jest pierwszą próbą względnie całościowego ujęcia ważnego w Polsce problemu gospodarstw ekonomicznie słabych.

Na wstępie autor omawia problematykę gospodarstw ekonomicznie słabych, opierając się na danych różnych instytucji i publikacjach. Następnie wykorzystując materiały Wielkiej Ankiety Wiejskiej przeprowadzonej przez Zakład Badań Rejonów Uprzemysławianych Polskiej Akademii Nauk w 1961 w powiecie płockim i gostyńskim, dokonuje próby monograficznego ujęcia tego zjawiska.

Ankieta przeprowadzona była w 3134 gospodarstwach chłopskich, z której to zbiorowości autor wydzielił grupę 215 gospodarstw, które nazywa gospodarstwami ekonomicznie słabymi. Przy wydzieleniu gospodarstw ekonomicznie słabych stosuje metodę własną, polegającą na ustaleniu średnich wskaźników ekonomicznych i produkcyjnych dla danych grup obszarowych i dla mikrorejonu. Jeżeli te wskaźniki odchyliły się od średnich o 20% lub więcej w dół, to gospodarstwa takie zaliczono do gospodarstw ekonomicznie słabych.

Celem pracy jest uzyskanie odpowiedzi między innymi na pytanie, czy powstawanie gospodarstw ekonomicznie słabych ma charakter koniunkturalny, czy strukturalny, czy uprzemysławianie

rejonu ma wpływ na przebieg tego zjawiska i jaką tendencję wykazuje ona w warunkach krajowych i z uwzględnieniem specyfiki rejonów.

W pracy zawarta jest charakterystyka ekonomiczna badanych gospodarstw na tle rejonu. Autor ukazuje przyczyny i tendencje ekonomicznego osłabienia gospodarstw, podejmuje próbę ustalenia tendencji rozwojowych tego procesu. Jednocześnie dokonuje przeglądu metod stosowanych i proponuje nowe metody praktycznego rozwiązywania tego problemu.

Z charakterystyki ekonomicznej badanych gospodarstw wynika, że powstawanie gospodarstw ekonomicznie słabych ma charakter strukturalny, a samo zjawisko wykazuje tendencję wzrostu. Ogólnym podłożem tego zjawiska jest rozwój gospodarczy kraju i wiążący się z tym znaczny przepływ ludności z rolnictwa do przemysłu. Problem gospodarstw ekonomicznie słabych jest niezwykle ważny z punktu widzenia gospodarczego i społecznego. Dlatego też, zdaniem autora, należy większą uwagę poświęcić sprawie stosowania środków zaradczych wobec gospodarstw ekonomicznie słabych. Konieczne jest również podjęcie kroków zmierzających do zahamowania i przeciwdziałania zjawisku podupadania dalszych gospodarstw.

I. Adamski, *Chłopskie gospodarstwa przodujące*, Wyd. „Książka i Wiedza”, Warszawa 1968, Seria: Problemy Rejonów Uprzemysławianych (Próba oceny racjonalności gospodarowania na podstawie badań w powiecie płockim), s. 244.

Celem badania chłopskich gospodarstw przodujących jest próba uzyskania odpowiedzi na pytanie, jakie

powinno być gospodarstwo chłopskie, aby w danych warunkach ekonomicznych i społeczno-politycznych osiągało

coraz to wyższy poziom produkcji rolnej.

Badania dokonano na terenie powiatu plockiego w oparciu o „Wielką Ankietę Wiejską”, przeprowadzoną w 1961 r. przez Zakład Badań Rejonów Uprzemysławianych Polskiej Akademii Nauk. Badaniami objęto 85 wsi w czterech gromadach. Autor dla realizacji podjętego tematu wybrał metodę doboru celowego 287 gospodarstw, których cechą szczególną, odróżniającą je od pozostałych gospodarstw, było osiągnięcie wysokiej produkcji rolnej. Do gospodarstw przodujących zaliczono te gospodarstwa, których wartość produkcji gotowej przewyższała o 30% jej przeciętny poziom dla danej wsi.

W oparciu o uzyskane tą metodą materiały autor dokonuje szczegółowej analizy gospodarstw przodujących, przedstawiając je na tle pozostałych gospodarstw w badanym rejonie. Analiza dotyczy struktury, obszaru gospodarstw, użytkowania ziemi i jakości gleb, wyposażenia w środki produkcji,

zasoby siły roboczej i towarowość produkcji w obydwu typach gospodarstw. Ponadto autor rozpatruje warunki bytowe rodzin w gospodarstwach przodujących, ich poziom wiedzy i kultury oraz miejsce przodujących rolników w życiu społeczno-gospodarczym wsi. W oparciu o uzyskane wyniki badań autor dochodzi do stwierdzeń, że gospodarstwa przodujące odznaczają się wyższymi nakładami i racjonalniejszą ich strukturą. Jednakże odbywa się to kosztem pozostawania na tym samym poziomie lub nieznacznej poprawy warunków bytowych rodziny. Pod względem cech osobowych przodujący rolnicy wyróżniają się na tle pozostałych wyższym wykształceniem ogólnym, lepszym przygotowaniem zawodowym oraz większą aktywnością w życiu społeczno-politycznym i kulturalnym wsi.

Przodujące gospodarstwa chłopskie są przykładem taniej formy intensyfikacji produkcji rolnej i mogą służyć za wzór dla modernizacji chłopskiego rolnictwa na tym etapie rozwoju.

D. Gałaj, *Chłopi-robotnicy wsi plockiej. Rzeczywistość i opinie (Studium badawcze na przykładzie gromady Brudzeń i Zagoty)*, PWRiL, Warszawa 1964, s. 160.

Celem pracy było poznanie opinii ludności wiejskiej na temat grupy chłopów-robotników, przyczyn jej powstawania i perspektyw trwałości tej kategorii ludności w strukturze społeczno-zawodowej wsi. Badanie daje obraz zjawiska u progu jego rozwoju w rejonie poddanym wpływowi szybkiej industrializacji. Przeprowadzone zostało w 1962 r. w powiecie plockim i puławskim przez Ośrodek Badania Opinii Publicznej przy Polskim Radiu w oparciu o ankietę „Sprawy rolników i ich gospodarstw”, a objęło grupę po 500 głów rodzin w każdym powiecie. Wyniki badań przedstawiono na tle badań prowadzonych przez OBOP na reprezentacji ogólnopolskiej.

W badanej zbiorowości poddano analizie następujące cechy: strukturę gospodarstw, ich przestrzenne rozmieszczenie, wiek właścicieli gospodarstw, wykształcenie, liczbę osób w rodzinie i liczbę osób w rodzinie zdolnych do pracy, przynależność do organizacji społecznych i politycznych, wyposażenie w maszyny rolnicze i środki trwałego użytku oraz wartość produkcji gotowej na 1 ha.

W sferze badania opinii ludności wiejskiej o grupie chłopów-robotników opierano się na wypowiedziach dotyczących wartości produkcyjnej gospodarstw chłopów-robotników, rozmiarze zjawiska, przyczyn powstawania takich gospodarstw oraz poglądach dotyczą-